

Τ.Ε.Ι. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Α.Τ.Ε.Ι. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ – ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΣΤΟ

ΝΟΜΟ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ

ΜΟΣΧΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΟΥΔΑ - ΜΑΡΙΑ Α.Μ. 12548

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΠΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2011

Περιεχόμενα

	Σελ.
Πρόλογος	3
Εισαγωγή	5
Κεφάλαιο I	
Οι Αγροτική Συνεταιριστική Κίνηση στην Ελλάδα	6
1.1 Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα	6
1.2 Η ΠΑΣΕΓΕΣ ως συντονιστικό όργανο των αγροτικών συνεταιρισμών στις νέες συνθήκες	9
Κεφάλαιο II	
Όψεις της αγροτικής ανάπτυξης στο νομό Φθιώτιδας 13	
2.1 Ενδεικτικά στοιχεία για το Νομό Φθιώτιδα	13
2.2. Τρόπος οργάνωσης της Αγροτικής Ανάπτυξης στο Νομό Φθιώτιδας	15
2.2.1 Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης	15
2.2.2 Το τμήμα προγραμματισμού και γεωργικών διαρθρώσεων	17
2.3 Το ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης ελέγχου και η εφαρμογή του	21
Κεφάλαιο III	
Η Συνεταιριστική κίνηση στο Νομό Φθιώτιδας	25
3.1 Οι δευτεροβάθμιες συνεταιριστικές οργανώσεις	25
3.1.1 Η ΕΑΣ ΑΤΑΛΑΝΤΗΣ	25
3.1.2 Η Ένωση Ελαιουργικών Συνεταιρισμών Στυλίδας	31
3.2 Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί Πελασγίας και Μάκρης: Δύο χαρακτηριστικές περιπτώσεις πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών	33
3.2.1 Αγροτικός Συνεταιρισμός Πελασγίας	33
3.2.2 Συνεταιρισμός Φυστικοπαραγωγών Μάκρης Φθιώτιδας	35
Συμπεράσματα	37
Βιβλιογραφία	39

Πρόλογος

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί αποτελούν την ραχοκοκαλιά της ελληνικής αγροτικής οικονομίας. Τις τελευταίες δεκαετίες, οι ελληνικοί αγροτικοί συνεταιρισμοί δραστηριοποιήθηκαν σε ένα εχθρικό εξωτερικό-οικονομικό, κοινωνικό και θεσμικό-περιβάλλον. Σε πείσμα αυτών των αντιξοοτήτων κατάφεραν να επιτύχουν σημαντικά αποτελέσματα. Ωστόσο, το περιβάλλον αυτό επέδρασε καταλυτικά στην εσωτερική δομή των αγροτικών συνεταιρισμών, με αποτέλεσμα, σήμερα ένα μεγάλο μέρος των συνεταιρισμών να παραπαίει, όντας μη έτοιμο να ανταποκριθεί στις διαμορφούμενες οικονομικές συνθήκες.

Στην Πτυχιακή εργασία θα ασχοληθούμε με χαρακτηριστικές περιπτώσεις συνεταιριστικών οργανώσεων, πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων, στο Νομό της Φθιώτιδας.

Θα αναφερθούμε γενικότερα στο θεσμό των Αγροτικών συνεταιρισμών καθώς και στο ρόλο της ΠΑΣΕΓΕΣ, ως συντονιστικού οργάνου των συνεταιρισμών στις νέες συνθήκες.

Το υλικό μας το αντλήσαμε από την Ελληνική Βιβλιογραφία, αλλά και από τον χώρο του Internet, με ιστοσελίδες οι οποίες μας προσέφεραν σύγχρονο και πολύτιμο υλικό για την πτυχιακή μας εργασία. Στο πρώτο κεφάλαιο της πτυχιακής εργασίας θα δούμε αναλυτικά τους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς την δομή τους, την ιστορία αλλά και τον ρόλο που διαδραματίζουν στην σύγχρονη Ελληνική Πραγματικότητα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα δούμε τον νομό Φθιώτιδας την ιστορία του τις καλλιέργειες καθώς και όψεις της αγροτικής ανάπτυξης στο Νομό Φθιώτιδας.

Στο τρίτο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στη συνεταιριστική κίνηση του Ν. Φθιώτιδας και ειδικότερα σε δύο από τις ενώσεις (Ε.Α.Σ Αταλάντης, Ένωση Ελαιουργικών Συνεταιρισμών Στυλίδας) και σε δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών.

Η εργασία θα κλείσει με την εξαγωγή ορισμένων συμπερασμάτων.

Το περιεχόμενο τις πτυχιακής εργασίας δεν απηχεί απαραίτητα τις απόψεις του Τμήματος ή της Επιτροπής που την ενέκρινε.

Εισαγωγή

Συνεταιρισμός είναι μια αυτόνομη ένωση προσώπων που συγκροτείται εθελοντικά για την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και επιδιώξεών τους, διαμέσου μιας συνιδιόκτητης και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης.

«Οι συνεταιρισμοί αποτελούν ιστορικά τον κύριο κορμό κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα. Λειτουργούν κυρίως ως επιχειρήσεις, με την έννοια ότι παράγουν και διαθέτουν στην αγορά προϊόντα ή υπηρεσίες. Μερικοί από αυτούς είναι μόνο Προμηθευτικοί.

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί αντιπροσωπεύουν ένα εργαλείο παρέμβασης στον αγροτικό χώρο, δημιουργώντας οριζόντιες συνδέσεις μεταξύ των μηχανισμών της αγοράς και του αγροτικού πληθυσμού. Οι συνεταιρισμοί λειτουργούν ως κοινωνικά και οικονομικά δίκτυα, ως μέσα διάχυσης της τεχνολογικής και οικονομικής καινοτομίας, αλλά και ως κανάλια άσκησης κοινωνικού ελέγχου του αγροτικού πληθυσμού. Σε αυτό το πλαίσιο, σημαντικό είναι το ερώτημα αναφορικά με την ανίχνευση και καλύτερη κατανόηση των θεωρητικών καταβολών του συνεργατισμού εν γένει και της εφαρμογής σε μια αγροτική περιοχή, όπως είναι ο νομός Φθιώτιδας.

Από την άλλη πλευρά, ο "διαπαιδαγωγικός" ρόλος των συνεταιρισμών στον αγροτικό χώρο τους καθιστά διαμεσολαβητές -και τελικά εργαλείο ώσμωσης- μεταξύ του αγροτικού πληθυσμού και του οικονομικού περιβάλλοντος. Συνεπώς, καταδεικνύεται η αλληλεπίδραση μεταξύ εθνικής οικονομίας και συνεταιριστικής οργάνωσης, χωρίς βέβαια να παραγνωρίζεται ο διαχειριστικός ρόλος των συνεταιρισμών.»¹

¹ .www.paseges.gr

Κεφάλαιο I

Η Αγροτική Συνεταιριστική Κίνηση στην Ελλάδα

1.1 Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα

«Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί αποτελούν την ραχοκοκαλιά της ελληνικής αγροτικής οικονομίας. Τις τελευταίες δεκαετίες, οι ελληνικοί αγροτικοί συνεταιρισμοί δραστηριοποιήθηκαν σε ένα εχθρικό εξωτερικό-οικονομικό, κοινωνικό και θεσμικό-περιβάλλον. Σε πείσμα αυτών των αντιξοοτήτων κατάφεραν να επιτύχουν σημαντικά αποτελέσματα. Ωστόσο, το περιβάλλον αυτό επέδρασε καταλυτικά στην εσωτερική δομή των αγροτικών συνεταιρισμών, με αποτέλεσμα, σήμερα ένα μεγάλο μέρος των συνεταιρισμών να παραπαίει, όντας μη έτοιμο να ανταποκριθεί στις διαμορφούμενες οικονομικές συνθήκες. Οι σημαντικές εξαιρέσεις, δυστυχώς, επιβεβαιώνουν τον κανόνα.»² Τα προβλήματα των αγροτικών συνεταιρισμών μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

Κομματικοποίηση και ανάμειξη του Κράτους στις εσωτερικές υποθέσεις των συνεταιρισμών.

Έλλειψη συνεταιριστικής κουλτούρας στα πλαίσια της οικονομίας της αγοράς.

² www.paseges.gr

Έλλειψη κρατικής πολιτικής για την ανεμπόδιστη ανάπτυξη υγιών συνεταιριστικών επιχειρηματικών πρωτοβουλιών που ανταποκρίνονται στις διεθνείς και ευρωπαϊκές οικονομικές συνθήκες.

Έλλειψη συνεταιριστικής εκπαίδευσης (σε όλα τα επίπεδα) ικανής να ενσωματώσει τις διεθνείς εξελίξεις σε θεωρία και πράξη.

Ανυπαρξία ουσιαστικής έρευνας στα κρίσιμα και πιο ουσιαστικά οργανωτικά, χρηματοοικονομικά και διοικητικά προβλήματα των αγροτικών συνεταιρισμών.

Να δημιουργηθούν κίνητρα για τα μέλη με επιδίωξη αυτά να επενδύσουν σημαντικά ποσά στο συνεταιρισμό.

Για την αντιμετώπιση των δυσλειτουργιών προτείνεται ένα μοντέλο που θα συγκεντρώνει τα χαρακτηριστικά του αγροτικού συνεταιρισμού που ονομάζεται “Συνεταιρισμός Νέας Γενιάς”. Οι συνεταιρισμοί νέας γενιάς δημιουργηθήκαν με στόχο την αντιμετώπιση των εσωτερικών επενδυτικών προβλημάτων των παραδοσιακών αγροτικών συνεταιρισμών, έτσι ώστε να δημιουργηθούν κίνητρα για τα μέλη ώστε αυτά να επενδύσουν σημαντικά ποσά στο συνεταιρισμό τους. Ο στόχος σήμερα είναι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί να γίνουν ικανοί να ανταπεξέλθουν στον ισχυρό ανταγωνισμό που προωθείται από τις διεθνείς οικονομικές εξελίξεις.

Επίσης σημαντικά είναι και τα προαπαιτούμενα χαρακτηριστικά των αγροτών-μελών των ΣΝΓ. Μια ανάλυση αυτών των χαρακτηριστικών θα αναδείκνυε την ευκολία ή δυσκολία των Ελλήνων αγροτών να υιοθετήσουν καινοτόμα μοντέλα συλλογικής δράσης. Ένας μη εξαντλητικός κατάλογος αυτών των κοινωνικών, επιχειρηματικών και λοιπών χαρακτηριστικών, ενδεικτικά, θα περιλάμβανε:

Υπαρξη συνεταιριστικών ηγετών με όραμα, που κατανοούν τις τρέχουσες και διαμορφούμενες διεθνείς οικονομικές συνθήκες και ιδιαίτερα τις αγορές τροφίμων και ποτών.

Θέληση των πιθανών μελών να υιοθετήσουν υγιή επιχειρηματικά επενδυτικά σχέδια και το συνεπαγόμενο, φυσιολογικό, επιχειρηματικό ρίσκο (investment risk).

Διάθεση των πιθανών μελών των ΣΝΓ να αντιμετωπίσουν οι ίδιοι τα προβλήματά τους, χωρίς να επαφίενται στους όποιους κρατικούς φορείς για την επίλυσή τους.

Οι προοπτικές που διανοίγονται για τους αγρότες εφόσον συντρέχουν τα πιο πάνω χαρακτηριστικά είναι ευοίωνες. «Η ανάγκη για επιτυχημένες συλλογικές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες είναι, ιδιαίτερα στην Ελλάδα, δεδομένη. Το μοντέλο του ΣΝΓ μπορεί να αποτελέσει τη βάση για τέτοιες πρωτοβουλίες. Απομένουν η προσαρμογή του στα ελληνικά δεδομένα και η εφαρμογή του από αγρότες με όραμα και διάθεση για υιοθέτηση καινοτόμων λύσεων για την επίλυση των προβλημάτων τους»³.

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί οφείλουν να ξεφύγουν από όλα τα αρνητικά χαρακτηριστικά που τους καταδυναστεύουν για δεκαετίες. Η μετατροπή τους από παραδοσιακούς σε Συνεταιρισμούς Νέας Γενιάς είναι μια σημαντική προοπτική αν ληφθεί υπόψη η επιτυχία του μοντέλου στο εξωτερικό (π.χ. Η.Π.Α.). Όμως στην Ελλάδα επιβάλλεται να εφαρμοστούν μοντέλα διοίκησης και οργάνωσης τα όποια και οι οικονομικές συνθήκες επιβάλουν, αλλά και είναι προσαρμόσιμα στις ελληνικές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες. Σύμφωνα με αυτό το σκεπτικό, το μοντέλο των συνεταιρισμών νέας γενιάς, αν τροποποιηθεί κατάλληλα, μπορεί να προσφέρει λύσεις σε αρκετά οργανωτικά και χρηματοοικονομικά προβλήματα των ελληνικών αγροτικών συνεταιρισμών. Όσον αφορά το κράτος, είναι παγκοσμίως αποδεκτό ότι ο ρόλος του σε σχέση με τους συνεταιρισμούς πρέπει να περιλαμβάνει τη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης για τους συνεταιρισμούς σε όλα τα

³ www.paseges.gr

επίπεδα, τη χρηματοδότηση της θεωρητικής και εφαρμοσμένης έρευνας για την επίλυση σημαντικών προβλημάτων των συνεταιρισμών, την παροχή τεχνικής στήριξης προς τους συνεταιρισμούς (πχ εκπόνηση επιχειρηματικών σχεδίων, πληροφόρηση όσων ενδιαφέρονται να ιδρύσουν συνεταιρισμούς κλπ.).

1.2 Η ΠΑΣΕΓΕΣ ως συντονιστικό όργανο των αγροτικών συνεταιρισμών στις νέες συνθήκες

Η ΠΑΣΕΓΕΣ αποτελεί το κορυφαίο όργανο καθοδήγησης, συντονισμού και εκπροσώπησης των αγροτικών συνεταιρισμών της Ελλάδας. Στοχεύει στην ενιαία έκφραση και στη συντονισμένη δράση των συνεταιρισμών, ώστε να αυξάνεται η ανταγωνιστικότητά τους.

Η ανάγκη ύπαρξης ενός ενιαίου πανελλήνιου οργάνου για τους συνεταιρισμούς φάνηκε αρκετά νωρίς και αφότου είχε αρχίσει να πυκνώνει το δίκτυο των συνεταιρισμών και των ενώσεών τους στη χώρα μετά την ψήφιση του νόμου 602/1915 "περί συνεταιρισμών".

Ο πρωτεργάτης των συνεταιρισμών Σωκράτης Ιασεμίδης από το 1919 φρόντισε να καταρτισθεί και να κυκλοφορήσει το "Καταστατικό της Ομοσπονδίας Γεωργικών Συνεταιρισμών Ελλάδος", ως κορυφαίας ιδεολογικής οργάνωσης. Όμως, η πρώτη προσπάθεια ίδρυσης πανελλήνιας οργάνωσης των συνεταιρισμών έγινε το 1922 από τις ενώσεις Πελοποννήσου. Αλλά και τότε δεν εκτιμήθηκε επαρκώς η σημασία της Οργάνωσης που ιδρύθηκε. Άλλες ήταν οι προτεραιότητες της περιόδου εκείνης.

Το "πλήρωμα του χρόνου" ήλθε το 1935, ύστερα από συστηματικές και έντονες προσπάθειες του Θεόδωρου Τζωρτζάκη στον οποίο πολλά οφείλει η συνεταιριστική κίνηση.

Το καταστατικό εγκρίθηκε στις 12 Φεβρουαρίου 1935.

Στις εκλογές που ακολούθησαν, πρόεδρος εξελέγη ο Αλέξανδρος Μπαλαταζής και Διευθυντής ο Θεόδωρος Τζωρτζάκης.

Ενάμιση χρόνο μετά την ίδρυση άρχισαν τα σοβαρά προβλήματα. Το καθεστώς της 4ης Αυγούστου επιδίωξε αρχικά την έμμεση εξάρτηση των συνεταιρισμών από την ΑΤΕ. Στη συνέχεια όμως, με τον Α.Ν. 1138/1938 ιδρύθηκε η Εθνική Συνομοσπονδία Συνεταιρισμών Ελλάδος (ΕΣΣΕ), στην οποία συγχωνεύθηκε η Πανελλήνια Συνομοσπονδία. Τότε, ολόκληρο το δίκτυο των συνεταιρισμών έγινε κατευθυνόμενο από τις εντολές της ΕΣΣΕ.

«Από την κατοχική κυβέρνηση η ΕΣΣΕ μετονομάστηκε σε Πανελλήνια Συνομοσπονδία Γεωργικών Συνεταιρισμών και επανήλθε ως τριτοβάθμια συνεταιριστική οργάνωση, με το Ν.Δ. 21/1941. Κατά την περίοδο της κατοχής η συνομοσπονδία ήταν κατευθυνόμενη από το Υπουργείο Γεωργίας και κύριο μέλημά της είναι η συγκέντρωση γεωργικών προϊόντων»⁴.

Μετά την απελευθέρωση, από τον Ιούνιο του 1945 (νόμος 389/1945) κατεβλήθη προσπάθεια αποκατάστασης των πραγμάτων στους συνεταιρισμούς γενικότερα και στη Συνομοσπονδία ειδικότερα. Στις πρώτες ελεύθερες εκλογές της 27ης Ιανουαρίου 1946 εξελέγη 11μελές διοικητικό συμβούλιο. Πρόεδρος εξελέγη ο Αλέξανδρος Μπαλαταζής και Διευθυντής ο Ιωάννης Αφεντάκης.

Η νέα περίοδος που άρχισε για τη Συνομοσπονδία χαρακτηρίζεται από έμφαση στις συνδικαλιστικού χαρακτήρα δραστηριότητες. Η δραματική κατάσταση της υπαίθρου και η έλλειψη άλλου οργάνου εκπροσώπησης των συμφερόντων του συνόλου των αγροτών, οδήγησαν την Συνομοσπονδία σε αγωνιστικές κινητοποιήσεις και διεκδικήσεις επίλυσης της πληθώρας των προβλημάτων που συσσώρευσαν οι ανώμαλες περίοδοι που προηγήθηκαν. Σε ένα διχαστικό περιβάλλον της

⁴ Αντωνιάδης Α. (1984) Η αγροτική ιδιοκτησία στην Ελλάδα, Θεσσαλονίκη,

περιόδου αυτής, η Συνομοσπονδία και οι συνεταιρισμοί γενικότερα έπαιξαν έναν πολύ σημαντικό ενωτικό ρόλο.

Με πρωτοβουλίες της ΠΑΣΕΓΕΣ, ιδρύθηκαν, μέχρι το 1967, Κεντρικές Ενώσεις, Κοινοπραξίες ή Συνεταιριστικές εταιρείες για τον καπνό, για το ελαιόλαδο και τις ελιές, για τις σταφίδες, για το κρασί, για τα σύκα, για την κτηνοτροφία, για τα οπωροκηπευτικά, για τις ζωοτροφές, για τις συνεταιριστικές εκδόσεις, για τα γεωργικά εφόδια, κλπ.

Η προσπάθεια ανασυγκρότησης και ενδυνάμωσης του δικτύου των συνεταιρισμών διακόπηκε το 1967, όταν το δικτατορικό καθεστώς, με το Ν.Δ. 31/1967 απομάκρυνε τις αιρετές διοικήσεις και τοποθέτησε στη θέση τους πρόσωπα επιθυμητά από το καθεστώς.

Με την επαναφορά της δημοκρατικής νομιμότητας, διεξήχθησαν ελεύθερες εκλογές. Από το 1976 ξεκινά μια καινούρια προσπάθεια αποκατάστασης της ομαλότητας στους συνεταιρισμούς, που στρέφεται προς τρεις κατευθύνσεις:

-Ενδυνάμωση του συνεταιριστικού μηχανισμού της ΠΑΣΕΓΕΣ προς εξυπηρέτηση των νέων αναγκών που διαφάνηκαν μετά την εκδήλωση του ενδιαφέροντος της χώρας να ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα.

-Ψήφιση ενός νέου νόμου για τους συνεταιρισμούς που θα καταργούσε τις πολλές παρεμποδιστικές διατάξεις που νόθευαν τον αρχικό νόμο 602/1915.

-Συμπλήρωση της συνεταιριστικής δομής με τους φορείς που ήταν αναγκαίοι.

«Στη δεκαετία του 1980 το ενδιαφέρον της ΠΑΣΕΓΕΣ στράφηκε στην εκπροσώπηση σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο και στην ομαλή μετάβαση από την εθνική στην Κοινή Αγροτική Πολιτική.

Με την πάροδο του χρόνου, η ανάγκη συσπείρωσης των συνεταιριστικών δυνάμεων αποτέλεσε ενιαίο στόχο.

Στην αφετηρία της νέας περιόδου της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, μέριμνα της ΠΑΣΕΓΕΣ αποτελεί η επικράτηση της επιχειρηματικής λογικής σε όλα τα επίπεδα, για την επίτευξη αυξημένης ανταγωνιστικότητας με ταυτόχρονη τήρηση των συνεταιριστικών αρχών και αξιών»⁵

⁵ www.paseges.gr

«Σήμερα είναι ένας γόνιμος τόπος στο κέντρο της Ελλάδας συνδέοντας το Βορρά με το Νότο. Περιβάλλεται από τους ορεινούς όγκους της Όθρυς, του Τυμφρηστού, των Βαρδουσίων, της Οίτης, του Καλλιδρόμου, του Παρνασσού και του Χλωμού. Βρέχεται από τον Μαλιακό και τον Ευβοϊκό κόλπο. Απλώνεται στις πεδιάδες του Δομοκού και του Γοργοποτάμου και στην κοιλάδα του Σπερχειού. Αποτελεί μια πλούσια ενδοχώρα με υψίπεδα, ποταμούς, παραποτάμους, βιότοπους, φαράγγια, πλούσιες ιαματικές πηγές και δάση. Τη διασχίζει η εθνική οδός Αθηνών - Θεσσαλονίκης, καθώς και ο σιδηρόδρομος. Η πρόσβαση γίνεται και από τη θάλασσα, εμπορικά από το λιμάνι της Στυλίδας και επιβατικά από το λιμάνι του Αγ. Κων/νου και τα πορθμεία της Γλύφας και της Αρκίτσας»⁷.

Η πρώτη πόλη και έδρα της Γενικής Περιφέρειας Στερέας Ελλάδας, είναι η Λαμία. Γύρω της αναπτύσσονται 23 δήμοι και 2 κοινότητες που συνολικά αριθμούν 175.000 κατοίκους.

Στην εύφορη γη της Φθιώτιδας καλλιεργούνται: σιτάρι, ελιές, βαμβάκι, καπνός, κηπευτικά και βιομηχανική ντομάτα, καθώς και κάποιες δενδρώδεις καλλιέργειες (φυστικιά, αμυγδαλιά, κερασιά, ροδακινιά).

Αναπτυγμένη είναι η κτηνοτροφία. Στις θάλασσές της υπάρχουν μαρίνες, αλιεύματα ενώ κάποια από αυτά παράγονται σε ιχθυοκαλλιέργειες - υδατοκαλλιέργειες. Η γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία, απασχολεί το μεγαλύτερο ποσοστό του δυναμικού της Φθιώτιδας που παράγει εξαιρετικά προϊόντα. Η βιοτεχνία, η βιομηχανία και ο ορυκτός πλούτος (ΛΑΡΚΟ), δίνουν το στίγμα μιας δυναμικής οικονομίας με οργανωμένη βιομηχανική περιοχή στη Λαμία και συνάμα εγκαταστάσεις που

⁷ <http://www.nafthiotidas.gr>

φιλοξενούν την ετήσια Πανελλήνια Έκθεση Λαμίας, έναν οικονομικό - εμπορικό θεσμό με τεράστια εμβέλεια και κύρος.

2.2. Τρόπος οργάνωσης της Αγροτικής Ανάπτυξης στο Νομό Φθιώτιδας

2.2.1 Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης

Τα επιμέρους Γραφεία που συνθέτουν τις Αποκεντρωμένων Υπηρεσιακές Μονάδες είναι τα εξής :

- Γραφείο Αγροτικής Ανάπτυξης (Γ.Α.Α.) Αμφίκλειας
- Γραφείο Αγροτικής Ανάπτυξης (Γ.Α.Α.) Ελάτειας
- Γραφείο Αγροτικής Ανάπτυξης (Γ.Α.Α.) Κάτω Τιθορέας
- Γραφείο Αγροτικής Ανάπτυξης (Γ.Α.Α.) Λαμίας
- Γραφείο Αγροτικής Ανάπτυξης (Γ.Α.Α.) Μακρακώμης
- Γραφείο Αγροτικής Ανάπτυξης (Γ.Α.Α.) Μώλου
- Γραφείο Αγροτικής Ανάπτυξης (Γ.Α.Α.) Σπερχειάδας
- Γραφείο Αγροτικής Ανάπτυξης (Γ.Α.Α.) Στυλίδας.
- Γραφείο Αγροτικής Ανάπτυξης (Γ.Α.Α.) Θεσσαλιώτιδας

«Οι αρμοδιότητες των Γραφείων ανάγονται στα πιο κάτω θέματα :

- Η παροχή εκλαϊκευμένης εκπαίδευσης σε όλα τα στρώματα του αγροτικού και ημιαστικού πληθυσμού και πιο συγκεκριμένα η πληροφόρηση σε ότι αφορά τις συνεχείς εξελίξεις και αλλαγές που

σημειώνονται στην επιστήμη, στην τεχνολογία, στην οικονομία, στις παραγωγικές σχέσεις, στην αγροτική πολιτική και στρατηγική»⁸.

- Η μεταφορά της νέας διάστασης του συνεταιριστικού κινήματος και η εμπέδωση της συνεταιριστικής ιδεολογίας και συλλογικής δράσης (Ο.Π.).
- Η ένταξη στα εκπαιδευτικά τους προγράμματα της διατήρησης του φυσικού τοπίου και της εν γένει προστασίας του περιβάλλοντος (π.χ. λογική χρήση λιπασμάτων, προστασία της χλωρίδας και πανίδας κ.λ.π.).
- Η υλοποίηση των Εθνικών και Κοινοτικών προγραμμάτων που προωθούνται μέσω των Τμημάτων της Κεντρικής Υπηρεσίας.
- Η συμμετοχή στην κατάρτιση των προγραμμάτων γεωργικής, κτηνοτροφικής, συνεταιριστικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης του αγροτικού χώρου ευθύνης τους.
- Ο προγραμματισμός και η οργάνωση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, αγροτικών εκθέσεων, πολιτιστικών και κοινωνικών γενικά δραστηριοτήτων.
- Η εφαρμογή προγραμμάτων οργάνωσης και διαχείρισης των αγροτικών εκμεταλλεύσεων συλλογικής δράσης και Ομάδων Παραγωγών (Ο.Π.) καθώς και η εφαρμογή του προγράμματος μελετών γεωργικών διαρθρώσεων με τίτλο «Δίκτυο Γεωργικής Λογιστικής Πληροφόρησης ή και των συναφών προς αυτό δραστηριοτήτων.
- Η έκδοση τεχνικών οδηγιών και φυλλαδίων, η σύνταξη μελετών και άρθρων για τη βοήθηση του έργου των εκδόσεων και των ενημερωτικών εντύπων της Διεύθυνσης Αγροτικής Ανάπτυξης και η βοήθεια των συνεργατών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και της Δ/σης Αγροτικής Ανάπτυξης στο έργο βιντεοσκοπήσεων, τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών εκπομπών.
- Η διενέργεια Διοικητικών και Επιτόπιων Ελέγχων για τη χορήγηση

⁸ <http://www.naftthiotidas.gr>

των πάσης φύσεως κοινοτικών, οικονομικών ενισχύσεων.

- Η εξατομίκευση ζημιών που προκαλούνται από θεομηνίες.
- Η συγκέντρωση επεξεργασία και ανάλυση στοιχείων που αφορούν τους φυσικούς πόρους και την υποδομή του αγροτικού τομέα καθώς και την παραγωγή της γεωργίας των Δήμων και Δημοτικών Διαμερισμάτων του τομέα ευθύνης τους.
- Η προμήθεια και διαχείριση υλικών, εφοδίων κλπ των Γραφείων Αγροτικής Ανάπτυξης.

{άρθρο 19 παρ. 5 της 114/13-9-2004 απόφαση Νομαρχιακού Συμβουλίου Φθιώτιδας (Φ.Ε.Κ. 1602/B'/27-10-2004)}.

Ειδικά στο Γραφείο Αγροτικής Ανάπτυξης Αμφίκλειας, πέραν των ανωτέρω αρμοδιοτήτων, ανατίθενται και αρμοδιότητες του αντίστοιχου Γραφείου Καπνού της Δ/σης Αγροτικής Ανάπτυξης.

2.2.2 Το τμήμα προγραμματισμού και γεωργικών διαρθρώσεων

Κύρια αποστολή του τμήματος είναι η εφαρμογή της στρατηγικής για την ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη της υπαίθρου σε συνεργασία με τους συναρμόδιους κρατικούς οργανισμούς, τους οργανισμούς τοπικής Αυτοδιοίκησης και τους διάφορους μη κρατικούς οργανισμούς.

Τα επιμέρους Γραφεία που συνθέτουν το Τμήμα Προγραμματισμού και Γεωργικών Διαρθρώσεων είναι τα εξής:

- α. Γραφείο Προγραμματισμού και Γεωργικών Διαρθρώσεων
- β. Γραφείο Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων για Μειονεκτικές Περιοχές.
- γ. Γραφείο Συνεργατισμού και Ομαδικών Δραστηριοτήτων - Χωροταξίας και Περιβάλλοντος.

Οι αρμοδιότητες του Τμήματος Προγραμματισμού και Γεωργικών Διαρθρώσεων ανάγονται στα κατωτέρω θέματα τα οποία κατανέμονται μεταξύ των Γραφείων ως ακολούθως:

α. Γραφείο Προγραμματισμού και Γεωργικών Διαρθρώσεων

- Ο προγραμματισμός της Γεωργικής Ανάπτυξης του Νομού με την κατάρτιση ειδικών προγραμμάτων αναδιάρθρωσης καλλιεργειών και ειδικών ολοκληρωμένων προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης του αγροτικού τομέα.
- Η εκπόνηση Μελετών και η αξιολόγηση των μέτρων Αγροτικής Πολιτικής.
- Η διερεύνηση των βασικών διαρθρωτικών χαρακτηριστικών του αγροτικού τομέα με έμφαση στην αγροτική απασχόληση, τη διάρθρωση της παραγωγής και τις δομές των εκμεταλλεύσεων.
- Η σύνταξη τομειακών και λοιπών προγραμμάτων έργων υποδομής για τη μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων.
- Η συγκέντρωση των αναγκαίων στοιχείων για τη σύνταξη ετησίων και πολυετών προγραμμάτων ανάπτυξης των καλλιεργειών.
- Ο χωροταξικός σχεδιασμός των καλλιεργειών με βάση τις ειδικές συνθήκες του Νομού.
- Η οργάνωση και η οικονομική παρακολούθηση πρότυπων εκμεταλλεύσεων όλων των κλάδων παραγωγής, με σκοπό την επίτευξη του μικρότερου δυνατού κόστους.
- Η συλλογή των προς έρευνα θεμάτων που αφορούν όλες τις καλλιέργειες από το στάδιο της καλλιέργειας μέχρι το στάδιο της μεταποίησης.
- Η ενίσχυση των υποδομών του αγροτικού τομέα.
- Ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός επιλεγμένων κλάδων.
- Η μελέτη της εξέλιξης και διαμόρφωσης του αγροτικού

εισοδήματος διαχρονικά σε επίπεδο Νομού και η διατύπωση προτάσεων για τη λήψη ενδεδειγμένων μέτρων αγροτικής πολιτικής.

- Η λήψη αντιπροσωπευτικών τιμών και η παρακολούθηση της πορείας των αγορών των αγροτικών προϊόντων, των τιμών των αγροτικών εφοδίων καθώς και των αποθεμάτων αγροτικών προϊόντων στο Νομό, για τη σύνταξη των δελτίων προς ενημέρωση του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.
- Η διεξαγωγή απογραφικών και δειγματοληπτικών ερευνών σχετικά με την κατάρτιση ετησίων πινάκων Γεωργικού Εισοδήματος για το Νομό Φθιώτιδας.
- Η διεξαγωγή απογραφικών και δειγματοληπτικών στατιστικών ερευνών με τις καλλιέργειες, την παραγωγή, το ανθρώπινο δυναμικό, τα μέσα παραγωγής, τις τιμές των προϊόντων, το κόστος παραγωγής, τα εφόδια κ.λ.π. που αφορούν τους τομείς Φυτικής και Ζωικής Παραγωγής. (Στατιστικά στοιχεία Νομού)

β. Γραφείο Ολοκληρωμένης Παρέμβασης για Μειονεκτικές Περιοχές

Η εφαρμογή προγραμμάτων ειδικής παρέμβασης σε ευαίσθητες περιοχές και κοινωνικές ομάδες, όπως :

- Η εφαρμογή του προγράμματος της εξισωτικής Αποζημίωσης, που αφορά την παροχή ενίσχυσης προς τους αγρότες των μειονεκτικών, ορεινών περιοχών και τους μετακινούμενους κτηνοτρόφους, ως αντιστάθμιση για τα προβλήματα που τους δημιουργούν τα μόνιμα φυσικά μειονεκτήματα των περιοχών τους.
- Η σε συνεργασία με την ΑΤΕ προώθηση του προγράμματος ανανέωσης του αγροτικού πληθυσμού (πρόγραμμα πρόωρης συνταξιοδότησης).
- Η ανάπτυξη της ορεινής γεωργίας και κτηνοτροφίας.

γ. Γραφείο Συνεργατισμού και Ομαδικών Δραστηριοτήτων - Χωροταξίας και Περιβάλλοντος.

- Η προώθηση του πνεύματος συλλογικής δράσης των αγροτών και η υποβοήθηση για την οργάνωσή τους στα πλαίσια συνεταιριστικών και άλλων σχημάτων συνεργασίας κάθετης οργάνωσης, με στόχο την αύξηση της παραγωγικότητας στις μονάδες παραγωγής καθώς και την παραγωγή ανταγωνιστικών προϊόντων.

- Η έρευνα και η μελέτη των προβλημάτων που παρουσιάζονται κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων και των ομάδων παραγωγών και η υποβοήθησή τους για την ορθολογική οργάνωση, τη σωστή επιχειρηματική δράση, την αποδοτική λειτουργία και την πληρέστερη άσκηση των δραστηριοτήτων τους.

- Η παρακολούθηση της εφαρμογής της εθνικής και κοινοτικής νομοθεσίας που διέπει τους Συνεταιρισμούς και τις ομάδες παραγωγών και η αντιμετώπιση θεμάτων που προκύπτουν κατά την εφαρμογή και η τήρηση στατιστικών στοιχείων για τις δραστηριότητες των Συνεταιρισμών και των ομάδων παραγωγών (Ο.Π.).

- Η μελέτη και η εισήγηση για τη λήψη μέτρων προώθησης της συνεργασίας των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) και των ομάδων παραγωγών (Ο.Π.).

- Η λήψη μέτρων για την δημιουργία διεπαγγελματικών οργανώσεων.

- Η λήψη μέτρων οργάνωσης ομάδων παραγωγών (Ο.Π.) με περισσότερους κλάδους παραγωγής και η αντιμετώπιση γεωργοοικονομικών και διαρθρωτικών θεμάτων αυτών.

- Η κατάρτιση ειδικών μελετών και η σύνταξη εκλαϊκευμένων εντύπων, που αφορούν τις δραστηριότητες των ομάδων παραγωγών

(Ο.Π.) των συνεταιριστικών οργανώσεων και η μέριμνα για την αξιοποίησή τους.

- Η οργάνωση και η οικονομοτεχνική παρακολούθηση των ομάδων παραγωγών (Ο.Π.) και η συνεργασία τους με τους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς.
- Η τήρηση Αρχείου και Μητρώων των ομάδων Παραγωγών (Ο.Π.) για την παρακολούθηση της εξέλιξής τους στην Περιφέρεια του Νομού.
- Η ευθύνη για την αναγνώριση των ομάδων παραγωγών (Ο. Π.).
- Η συγκρότηση της Νομαρχιακής Επιτροπής Χωροταξίας Περιβάλλοντος (ΝΕΧΩΠ).

2.3 Το ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης - ελέγχου και η εφαρμογή του

«Όπως αναφέρεται στην εγκύκλιο του ΟΠΕΚΕΠΕ, για την ενεργοποίηση των δικαιωμάτων του 2009, ο εντοπισμός, η κωδικοποίηση και η ταυτόχρονη ψηφιοποίηση των αγροτεμαχίων στο Η/Υ, για πρώτη χρονιά φέτος θα πραγματοποιείται από τα συνεργεία των ΕΑΣ (Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών), με βάση το νέο χαρτογραφικό υπόβαθρο που διέθεσε ο ΟΠΕΚΕΠΕ στις ΕΑΣ με τη χρήση συγκεκριμένου GIS λογισμικού που εγκατέστησε στους τοπικούς servers των ΕΑΣ.»⁹

Στο πλαίσιο της συμπλήρωσης των αιτήσεων ενιαίας ενίσχυσης 2009 είχε αναπτυχθεί αυτή η εφαρμογή της ψηφιοποίησης των αγροτεμαχίων με στόχο τη δημιουργία ενός νέου αξιόπιστου Συστήματος Γεωγραφικών Πληροφοριών που περιλαμβάνει όλα τα γεωχωρικά δεδομένα τα συνδεδεμένα με την ενιαία ενίσχυση. Αυτά τα στοιχεία είναι απαραίτητα

⁹ Γεμελάρης Ι. - Πογχός Γ. (1992) Ο ρόλος της ΑΤΕ στην εποπτεία των γεωργικών, συνεταιρισμών

για τον προσδιορισμό της θέσης των αγροτεμαχίων ή των σταυλικών εγκαταστάσεων και για τη διεξαγωγή όλων των απαραίτητων ελέγχων, όπως ορίζεται στην Εθνική και Κοινοτική Νομοθεσία.

Πρόκειται για τις συνηθισμένες αιτήσεις ενεργοποίησης δικαιωμάτων που υποβάλλουν κάθε χρόνο οι συνδημότες μας στο συνεργείο της Ένωσης που μας επισκέπτεται στην αίθουσα του Δημαρχείου. Μόνο που φέτος η ΕΑΣΑΦ δεν έκανε ταυτοχρόνως με την αίτηση ενιαίας ενίσχυσης και την ψηφιοποίηση των αγροτεμαχίων και καλούνται μόλις τώρα (Δεκέμβριο 2009) έως και τον Ιανουάριο 2010 για την ψηφιοποίηση οι συνδημότες μας παραγωγοί δικαιούχοι των επιδοτήσεων για λόγους που θα εξηγήσουμε παρακάτω.

Υπενθυμίζεται ότι η Ε.Ε. απαίτησε από τη χώρα μας να έχει ψηφιοποιηθεί το 70% τουλάχιστον με την κατάθεση δηλώσεων ΟΣΔΕ στα τέλη Μαΐου του 2009.

Έτσι στην περίπτωση που η χώρα μας δεν έχει ολοκληρώσει τις διαδικασίες του ΟΣΔΕ (ψηφιοποίηση αγροτεμαχίων) μέχρι το τέλος του χρόνου, πράγμα αδύνατο όπως δήλωσε και η υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων κ. Κ. Μπατζελή, τότε όχι μόνο απειλείται με πρόστιμο αρκετών εκατομμυρίων ευρώ (το 20% των κοινοτικών επιδοτήσεων), αλλά υπάρχει και ο κίνδυνος να μην καταβληθούν οι επιδοτήσεις στους δικαιούχους παραγωγούς.

Αλλά γιατί τόσο μεγάλη καθυστέρηση κι από το 2005 φτάσαμε στο 2009 και ψηφιοποίηση δεν έγινε;

Από το Φεβρουάριο του 2007 η εταιρεία ΑΓΡΟΓΗ ΑΕ, η οποία εμπίπτει στη εποπτική ευθύνη του

Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης, είχε προκηρύξει διεθνή διαγωνισμό για το έργο της ψηφιοποίησης των ορθοφωτοχαρτών από δορυφορικές εικόνες με αποτέλεσμα το έργο να ανατεθεί με σημαντική καθυστέρηση το καλοκαίρι του 2008. Η καθυστέρηση αυτή οφείλεται στη λήψη ασφαλιστικών μέτρων που ζήτησε υποψήφια του διαγωνισμού εταιρεία, λόγω της αντίθετης με τις προβλέψεις της νομοθεσίας σύνθεσης της αρμόδιας επιτροπής αξιολόγησης, κατακύρωσης, παρακολούθησης και παραλαβής του διαγωνισμού, καθώς στην εν λόγω επιτροπή συμμετείχαν μέλη του Δ.Σ. της Αγρογής ΑΕ. Σύμφωνα με τη σχετική διάταξη δεν μπορεί ένα πρόσωπο να έχει γνωμοδοτική ιδιότητα σε έναν διαγωνισμό και ταυτοχρόνως να αποφασίζει για τις γνωμοδοτήσεις του εαυτού του.

Τελικά η ηγεσία του ΥπΑΑΤ (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων) αποφάσισε ότι, για λόγους οικονομίας και μείωσης του κόστους προκειμένου να καλυφθεί το σύνολο των αγροτικών γαιών της χώρας, θα ληφθούν οι Ορθοφωτοχάρτες από την εταιρεία ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΕ στο πλαίσιο κατάρτισης του Εθνικού Κτηματολογίου και βάσει Προγραμματικής συμφωνίας των δύο μερών για ανταλλαγή δεδομένων και κοινών διαδικασιών.

Ας επισημανθεί πως ήδη είχαμε πάρει μια γεύση από τη σύσταση Ελαιοκομικού Μητρώου του Δήμου μας και συγκεκριμένα από τα αποσπάσματα κενών ορθοφωτοχαρτών των ελαιοτεμαχίων το Δεκέμβρη του 2003.

Έτσι ακριβώς έγινε και με τη σύσταση του Ελαιοκομικού Μητρώου - έργου του οποίου η ανάθεση έγινε και πληρώθηκε από την Ε.Ε. δύο και τρεις φορές με αποτέλεσμα να το αναλάβει τελικά το Υπ.Α.Α.Τ που, λόγω της όλης καθυστέρησης αλλά και για λόγους οικονομίας και

μείωσης κόστους δεν πραγματοποιήθηκε ή μάλλον σε πολύ μικρό ποσοστό η ορθοφωτογράφιση των αγροτεμαχίων σύμφωνα με τις προδιαγραφές που όριζε η ΕΕ.

Κεφάλαιο III

Η Συνεταιριστική κίνηση στο Νομό Φθιώτιδας

3.1 Δευτεροβάθμιες συνεταιριστικές οργανώσεις

Στο Νομό Φθιώτιδας δραστηριοποιούνται δύο αξιόλογες δευτεροβάθμιες Συνεταιριστικές οργανώσεις αγροτών:

Η ΕΑΣ Αταλάντης και η Ένωση Ελαιουργικών Συνεταιρισμών Στυλίδας.

3.1.1 Η ΕΑΣ ΑΤΑΛΑΝΤΗΣ

Η Ένωση

Η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Αταλάντης ιδρύθηκε το 1939. Αποτελεί δευτεροβάθμια συνεταιριστική οργάνωση αγροτών, στην οποία μετέχουν 28 πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί με 9652 φυσικά μέλη.

Η Ένωση καταλαμβάνει γεωγραφικά το κεντρικό και ανατολικό τμήμα της επαρχίας Λοκρίδος του νομού Φθιώτιδος, με συνολική έκταση 810 χιλιάδες στρέμματα. Αρκετοί από τους παραγωγούς της έχουν αγροτικές ιδιοκτησίες και στο Κωπαϊκό πεδίο (από την απαλλοτρίωση του 1952), το οποίο διοικητικά υπάγεται στις περιφέρειες των ενώσεων Λιβαδειάς και Θηβών.

Η νομική μορφή της επιχείρησης είναι Συνεταιρισμός Περιορισμένης Ευθύνης (ΣΥΝ.Π.Ε.) και λειτουργεί με βάση τον ισχύοντα νόμο περί

Συνεταιριστικών Οργανώσεων (Ν. 2810/2000). Η έδρα της ΕΑΣ βρίσκεται στην Αταλάντη Φθιώτιδας και στην οδό 25^{ης} Μαρτίου 20, όπου και λειτουργεί η κεντρική υπηρεσία.

Η Γενική Συνέλευση απαρτίζεται από 51 αντιπροσώπους των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών, η οποία εκλέγει 5/μελές Διοικητικό Συμβούλιο, 4/ετούς θητείας.

Δραστηριότητες της Ένωσης

Ανάμεσα στις κυριότερες δραστηριότητες της Ένωσης είναι:

Σύνταξη, καταχώρηση και ψηφιοποίηση 8.500 αιτήσεων ενιαίας ενίσχυσης παραγωγών-μελών μας για την ενεργοποίηση των δικαιωμάτων, σύνταξη, καταχώρηση 1.000 αιτήσεων παραγωγών μας δικαιούχων εξισωτικής αποζημίωσης.

Επίσης η ένωση ασχολείται με την υποστήριξη των παραγωγών-μελών μας για την έκδοση δικαιολογητικών, όπως ελαιοκομικό μητρώο, δηλώσεις καλλιέργειας, διοικητικές πράξεις προς ΟΠΕΚΕΠΕ καθώς και οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα που αφορά τον αγροτικό τομέα.

Πιστοποίηση

Από το 2007 η ΕΑΣ Αταλάντης έχει δημιουργήσει ακόμη ομάδα 400 ελαιοπαραγωγών, εφαρμόζοντας Σύστημα Ολοκληρωμένης Αγροτικής Διαχείρισης κατά το εθνικό πρότυπο Agro 2.1 – Agro 2-2. Παρέχονται συμβουλευτικές υπηρεσίες σε θέματα φυτοπροστασίας, λίπανσης και γενικών καλλιεργητικών φροντίδων

Στις δραστηριότητες της Ένωσης περιλαμβάνονται και προμηθευτικές εργασίες, καθώς και εργασίες εξυπηρέτησης πελατών. Ανάμεσα στις πρώτες είναι:

Εμπορία γεωργικών φαρμάκων και λοιπών ειδών γεωργικής χρήσης, Εμπορία ζωοτροφών, Εμπορία λιπασμάτων, Ετήσια συγκέντρωση δημητριακών, για λογαριασμό των παραγωγών σε 4 αποθηκευτικούς χώρους (silos) συνολικής δυναμικότητας 11.000 τόνων.

Οι εργασίες εξυπηρέτησης πελατών περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων :

Ενημέρωση καρτελών παραγωγών, λογιστική και διοικητική υποστήριξη συνεταιρισμών, πρακτόρευση ασφαλειών Αγροτικής Συνεταιριστικής Ασφαλιστικής

Τα τελευταία χρόνια δίνεται ιδιαίτερη έμφαση από την Ένωση στην ολοκληρωμένη διαχείριση και στις πιστοποιήσεις. Ειδικότερη αναφορά θα γίνει για το πρόγραμμα καν.867/08 των οργανώσεων ελαιουργικών φορέων.

Πραγματικά η μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) του 2003 και 2004 για το ελαιόλαδο και την επιτραπέζια ελιά ήταν ιδιαίτερα σημαντική καθώς εισήγαγε νέες έννοιες όπως αυτή της αποσύνδεσης των επιδοτήσεων από τις παραγόμενες ποσότητες και το είδος της καλλιέργειας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για να μετριάσει τον έντονο αντίκτυπο ο οποίος θα εμφανιζόταν στους φορείς και τους παραγωγούς προέβλεψε την εφαρμογή ορισμένων μεταβατικών μέτρων. Στον τομέα του ελαιολάδου και της επιτραπέζιας ελιάς ένα από τα μέτρα που έλαβε η επιτροπή ήταν και η θέσπιση προγραμμάτων τα οποία επικεντρώνονταν στους τομείς της βελτίωσης των περιβαλλοντικών

επιπτώσεων της ελαιοκαλλιέργειας και της ιχνηλασιμότητας, της πιστοποίησης και της προστασίας της ποιότητας του ελαιολάδου και των επιτραπέζιων ελιών.

Τα προγράμματα Ελαιουργικών Φορέων όπως αυτά ονομάζονται καλύπτουν όλη την αλυσίδα από την καλλιέργεια έως το τελικό προϊόν. Οι φορείς που πληρούν τις προϋποθέσεις του σχετικού κανονισμού αναγνωρίζονται από το Υπ.Α.Α.&Τ. ως **Οργανώσεις Ελαιουργικών Φορέων**.

Το πρόγραμμα της Ο.Ε.Φ. / Ε.Α.Σ. Αταλάντης

- ***Ολοκληρωμένη Διαχείριση***

Στην Ο.Ε.Φ. Αταλάντης εγκρίθηκε η υλοποίηση δράσεων οι οποίες αφορούσαν σε μεγάλο βαθμό την πρωτογενή παραγωγή και ειδικότερα στην εφαρμογή της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης σε 90 παραγωγούς για την τριετία 2009-2010-2011.

Η Ολοκληρωμένη Διαχείριση, είναι μια φιλοπεριβαλλοντική προσέγγιση στην παραγωγή, σύμφωνα με την οποία ο παραγωγός μειώνει δραστικά τη χρήση χημικών αλλά και εν γένει τις παρεμβάσεις τις οποίες κάνει κατά την καλλιέργεια. Οι παραγωγοί οργανώνονται σε μικρές ομάδες και κάθε ομάδα έχει τον δικό της επιβλέποντα γεωπόνο ο οποίος επικουρείται στο έργο του από ένα Τεχνικό Σύμβουλο και την Διοίκηση της Ο.Ε.Φ. Στην Ο.Ε.Φ. Αταλάντης συγκροτήθηκαν δύο ομάδες παραγωγών με δύο επιβλέποντες γεωπόνους.

Στο πλαίσιο της εφαρμογής του προγράμματος της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης η Ο.Ε.Φ. για την διευκόλυνση του έργου των επιβλεπόντων

γεωπόνων της προμηθεύθηκε νέο φωτοαντιγραφικό μηχάνημα καθώς και σύγχρονους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και εκτυπωτές καθώς και GPS για την ακριβέστερη καταγραφή των ελαιοτεμαχίων των παραγωγών.

- ***Εξοπλισμός Παραγωγών***

Στους παραγωγούς που συμμετέχουν στην Ολοκληρωμένη διαχείριση θα διανεμηθούν ελαιοραβδιστικά, εξοπλισμός κλαδέματος και παγίδες δάκου.

- ***Ιχνηλασιμότητα***

Η εφαρμογή της ιχνηλασιμότητας αποτελεί νομική υποχρέωση στις χώρες της Ε.Ε. (καν. 178/02, άρθρο 18) αλλά και σε τρίτες χώρες π.χ. ΗΠΑ (νόμος για τη βιοτρομοκρατία 23-1-2002). Επίσης η ιχνηλασιμότητα αποτελεί βασικό «εργαλείο» σε μια οργάνωση για την εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της, τη βελτίωση των προϊόντων της με κριτήρια την ποιότητα και την ασφάλειά τους και την κάλυψή της απέναντι στις απαιτήσεις των αγοραστών του προϊόντος.

Ο στόχος της δραστηριότητας αυτής είναι η ανάπτυξη της δυνατότητας ιχνηλάτησης των παρτίδων των παραγωγών της Ο.Ε.Φ. που συμμετέχουν στην Ο.Δ. με την χρήση σύγχρονων μέσων.

●Οι συνεταιρισμοί μέλη της Ένωσης είναι:

Α/Α	Επωνυμία Συνεταιρισμού	Έδρα	Μέλη
1	Α.Σ. ΑΓ.ΚΩΝ-ΝΟΥ "ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΟΣ"	ΑΓ.ΚΩΝ-ΝΟΣ	495
2	Α.Σ. ΑΓ.ΚΩΝ-ΝΟΥ "ΔΗΜΗΤΡΑ"	ΑΓ.ΚΩΝ-ΝΟΣ	225
3	Α.Σ. ΑΓΝΑΝΤΗΣ	ΑΓΝΑΝΤΗ	120
4	Α.Σ. ΑΡΚΙΤΣΑΣ	ΑΡΚΙΤΣΑ	390
5	Α.Σ. ΑΤΑΛΑΝΤΗΣ "ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΟΣ"	ΑΤΑΛΑΝΤΗ	681
6	Α.Σ. ΓΟΥΛΕΜΙΟΥ	ΓΟΥΛΕΜΙ	79
7	Α.Σ. ΕΛΑΤΕΙΑΣ	ΕΛΑΤΕΙΑ	484
8	Α.Σ. ΕΞΑΡΧΟΥ	ΕΞΑΡΧΟΣ	272
9	Α.Σ. ΖΕΛΙΟΥ	ΖΕΛΙ	253
10	Α.Σ. ΚΑΛΑΠΟΔΙΟΥ	ΚΑΛΑΠΟΔΙ	280
11	Α.Σ. ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΟΥ	ΚΥΠΑΡΙΣΣΙ	152
12	Α.Σ. ΚΥΡΤΩΝΗΣ	ΚΥΡΤΩΝΗ	237
13	Α.Σ. ΚΑΡΥΑΣ	ΚΑΡΥΑ	250
14	Α.Σ. ΛΑΡΥΜΝΑΣ	ΛΑΡΥΜΝΑ	405
15	Α.Σ. ΛΙΒΑΝΑΤΩΝ	ΛΙΒΑΝΑΤΕΣ	548
16	Α.Σ. ΑΤΑΛΑΝΤΗΣ "ΔΗΜΗΤΡΑ"	ΑΤΑΛΑΝΤΗ	778
17	Α.Σ. ΠΡΟΣΚΥΝΑ	ΠΡΟΣΚΥΝΑ	105
18	Α.Σ. ΜΑΛΕΣΙΝΑΣ "ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΟΣ"	ΜΑΛΕΣΙΝΑ	1246
19	Α.Σ. ΜΑΡΤΙΝΟΥ	ΜΑΡΤΙΝΟ	699
20	Α.Σ. ΜΑΖΙΟΥ	ΜΑΖΙ	128
21	Α.Σ. ΛΟΓΓΟΥ	ΛΟΓΓΟΣ	64
22	Α.Σ. ΣΦΑΚΑΣ	ΣΦΑΚΑ	82
23	Α.Σ. ΤΡΑΓΑΝΑΣ	ΤΡΑΓΑΝΑ	276
24	Α.Σ. Μ.ΠΛΑΤΑΝΟΥ	Μ.ΠΛΑΤΑΝΟΣ	242

25	Α.Σ. ΛΙΒΑΝΑΤΩΝ "ΔΗΜΗΤΡΑ"	ΛΙΒΑΝΑΤΕΣ	336
26	Α.Σ. ΜΑΛΕΣΙΝΑΣ "ΑΘΗΝΑ"	ΜΑΛΕΣΙΝΑ	761
27	Α.Σ. ΑΤΑΛΑΝΤΗΣ "ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΟΣ"	ΑΤΑΛΑΝΤΗ	44
28	Α.Σ. ΑΓ.ΚΩΝ-ΝΟΥ "ΕΛΙΑ"	ΑΓ.ΚΩΝ-ΝΟΣ	20

3.1.2. Η Ένωση Ελαιουργικών Συνεταιρισμών Στυλίδας

Η Ένωση Ελαιουργικών Συνεταιρισμών Στυλίδας, από το 1949, συγκεντρώνει, επεξεργάζεται και εμπορεύεται ελιές. Είναι, κυρίως, εξαγωγική επιχείρηση.

Λόγω της φύσης αλλά και του σκοπού της σύστασής της, η Ένωση Ελαιουργικών Συνεταιρισμών Στυλίδας καλύπτει διοικητικά όλο το πέταλο του Μαλιακού κόλπου από τα Καμένα Βούρλα έως και το Βαθύκοιλο. Αυτή η γεωγραφική έκταση καλύπτει 265.415 στρέμματα περίπου στα οποία υπάρχουν κατά προσέγγιση 4.393.872 ελαιόδεντρα τα οποία ανήκουν σε 16.691 παραγωγούς. Η επικρατούσα ποικιλία ελιάς σ' αυτή την περιοχή είναι η «κονσερβολιά». Η Ένωση Ελαιουργικών Συνεταιρισμών Στυλίδας έχει δύο μεταποιητικές μονάδες, μια στη Στυλίδα δυναμικότητας 4.000 τόνων και μια στη ΒΙ.ΠΕ. Λαμίας δυναμικότητας 5.000 τόνων η οποία πέραν των χώρων των δεξαμενών για τις ελιές, διαθέτει και δεξαμενές ελαιολάδου συνολικής χωρητικότητας 600 τόνων.

Χρησιμοποιεί άρτια εξοπλισμένο χημείο όπου λαμβάνουν χώρα εξετάσεις και αναλύσεις των προϊόντων της σε όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας. Υποστηρίζει δε τις οικονομικές της δραστηριότητες με ένα προηγμένο σύστημα μηχανογράφησης κάνοντας ευρεία εφαρμογή των νέων τεχνολογιών.

● Τα προϊόντα ΠΟΠ της ένωσης είναι:

Ελιστή κοσνερβολια Στυλίδας πράσινη, Ελιστή κοσνερβολια Στυλίδας πράσινη χωρίς κουκούτσι, Ελιστή κοσνερβολια Στυλίδας πράσινη γεμιστή με πιπεριά, Ελιστή κοσνερβολια Στυλίδας μαυρη, Ελιστή πάστα πράσινης Ελιάς , Ελιστή πάστα μύρης Ελιάς , Ελιστή πάστα Ελιάς Καλαμών.

● Οι συνεταιρισμοί μελη της ένωσης είναι:

ΑΣ Βαθύκυλου, ΑΣ Παλαιοκερσίας, ΑΣ Ροδίτσας, ΑΣ Πελασγίας, ΑΣ Καραβόμυλου, ΑΣ Ηράκλειας, ΑΣ Μύλων, ΑΣ Ανυδρου, ΑΣ Αγίας Τριάδας, ΑΣ Σπαρτιάς, ΑΣ Νεράϊδας, ΑΣ Μώλου, ΑΣ Αχλαδίου, ΑΣΕ Στυλίδας, ΑΣ Σκάρφειας, ΑΕΣ Ραχών, ΑΕΣ Στυλίδας, ΑΣ Αγίου Σεραφείμ, ΑΣ Αχινού, ΑΣ Αγίας Μαρίνας, ΑΣ Καινούριου, ΑΣ Αχινού Α΄ , ΑΣΕ Αγίας Μαρίνας, ΑΣ. Καμμένων Βούρλων.

3.2 Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί Πελασγίας και Μάκρης: Δύο χαρακτηριστικές περιπτώσεις πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών

3.2.1 Αγροτικός Συνεταιρισμός Πελασγίας

«Στο Δήμο Πελασγίας , στην πανοραμική θέση Αλωνάκι Κορασίδας και στις ελαιουργικές εγκαταστάσεις του Αγροτικού Συνεταιρισμού Πελασγίας λειτουργεί σύγχρονο φυγοκεντρικό ελαιοτριβείο

Είναι επισκέψιμο και φιλόξενο σε όσους θέλουν να δούνε τις εγκαταστάσεις και να παρακολουθήσουν την διαδικασία έκθλιψης ελαιοκάρπου και παραγωγής ελαιολάδου.

Από το προσωπικό του ελαιοτριβείου προσφέρονται στους επισκέπτες φέτες πυρωμένου ψωμιού βουτηγμένες στο παραγόμενο εκείνη τη στιγμή ελαιόλαδο οι λεγόμενες "καψάλες".

Οι επισκέπτες μπορούν να αγοράσουν ελαιόλαδο , παραγόμενο εκείνη τη στιγμή σε χαμηλές θερμοκρασίες διατηρώντας όλες τις θαυματουργές βιταμίνες και ιδιότητες του.

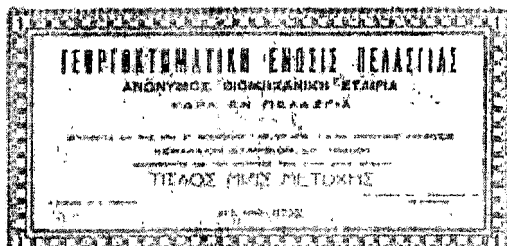
Η τιμή πώλησης του έξτρα παρθένου ελαιολάδου , οξύτητας 0,3^ο -- 0,4^ο - 0,5^ο θα κυμαίνεται περίπου στα 3,00 € (τρία ευρώ).

Οι επισκέπτες μπορούν αν θέλουν να φέρουν το δικό τους ελαιόκαρπο και αν δεν έχουν μπορούν να αγοράσουν από τους ελαιοπαραγωγούς, να παρακολουθήσουν την διαδικασία έκθλιψης και να πάρουν το δικό τους ελαιόλαδο.»¹⁰

Ο Συνεταιρισμός ιδρύθηκε το 1936 με την αριθ. 142659/20.11.1936 απόφαση του υπουργείου Γεωργίας και την επωνυμία:

¹⁰ www.paseges.gr

<<Γεωργοκτηματική Ένωση Πελασγίας >>, ως ανώνυμη βιομηχανική εταιρεία. Το εταιρικό κεφάλαιο ήταν επτακόσιες εξήντα χιλιάδες δραχμές (760.000), διηρημένο σε 760 μετοχές των χιλίων δραχμών η καθεμία.

Το 1946 ο Συνεταιρισμός άλλαξε την ονομασία του και λεγόταν

<<Ελαιουργικός Πιστωτικός Συνεταιρισμός Πελασγίας >>.

Το 1986 άλλαξε πάλι όνομα και από τότε πήρε την ονομασία <<Αγροτικός Συνεταιρισμός Πελασγίας >>.

Από το 1947 ο ελαιουργικός συνεταιρισμός διαθέτει δικό του μηχανοκίνητο ελαιοτριβείο το οποίο σταμάτησε να λειτουργεί από τα τέλη του 2005. Ο Αγροτικός συνεταιρισμός Πελασγίας κατασκεύασε καινούργιο στη θέση <<Αλωνάκι >> Κορασίδας με υπερσύγχρονα μηχανήματα, και αυτόματη λειτουργία με την ονομασία,

<<Πρότυπο Φυγοκεντρικό Ελαιοτριβείο >>. Αρχισε να λειτουργεί από τις 5 Ιανουαρίου 2006.

Ο Αγροτικός συνεταιρισμός Πελασγίας ανήκει στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς. Το Διοικητικό του Συμβούλιο είναι πενταμελές και

εκλέγεται κάθε τρία χρόνια από τα μέλη του. Ως πρωτοβάθμια μονάδα ο Αγροτικός Συνεταιρισμός είναι μέλος της Ένωσης Ελαιουργικών Συνεταιρισμών Στυλίδας που έχει έδρα τη Στυλίδα. Επίσης είναι και μέλος της Ένωσης Γεωργικών Συνεταιρισμών Λαμίας με έδρα την Λαμία

Υπάρχουν και στα δημοτικά διαμερίσματα οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί:

Αγροτικός συνεταιρισμός Μύλων

Αγροτικός συνεταιρισμός Γλύφας

Αγροτικός συνεταιρισμός Βαθύκοιλου

3.2.2 Συνεταιρισμός Φυστικοπαραγωγών Μάκρης Φθιώτιδας

Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός φυστικοπαραγωγών Μάκρης απαριθμεί 18 ιδρυτικά και πάνω από 60 συνεργαζόμενα μέλη.

Κύριο μέλημα του Συνεταιρισμού είναι η εύρυθμη λειτουργία του, η ποιότητα, η προώθηση του φιστικιού και η εξασφάλιση των χρημάτων των φυστικοπαραγωγών. Προς τούτο υπάρχει εσωτερικός κανονισμός που προβλέπει τον έλεγχο της ποιότητας του φιστικιού από υπεύθυνο και ειδικό. Η διαλογή γίνεται από τους ίδιους τους παραγωγούς που φροντίζουν κατά τη διάρκεια της διαλογής να απαλλάξουν το προϊόν τους από τυχόν ξυλαράκια, μαύρα ή ντυμένα φιστίκια, φλούδες κ.τ.λ. Εάν το προϊόν ενός παραγωγού κριθεί προβληματικό ή ακατάλληλο για πώληση επιστρέφεται στον παραγωγό. Διαφορετικά, εάν πληρεί τις προϋποθέσεις για πώληση συσκευάζεται σε σακιά των 40 κιλών με τη λέξη ΚΕΛΥΦΩΤΟ ΦΙΣΤΙΚΙ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ με μπλέ γράμματα για τα ανοιχτά και με πράσινα για τα κλειστά καθώς και τα στοιχεία του

Συνεταιρισμού, τον κωδικό του κάθε παραγωγού και το σήμα της AGROCERT (Π.Ο.Π).

Η ποσότητα του κάθε παραγωγού, τα στοιχεία και ο κωδικός του αναγράφονται στο βιβλίο παράδοσης και εισόδου του Συνεταιρισμού. Η πώληση γίνεται για λογαριασμό των παραγωγών απευθείας από τους εμπόρους μετρητοίς και τα χρήματα κατατίθενται στην Εθνική Τράπεζα όπου ο κάθε παραγωγός διατηρεί υποχρεωτικά τραπεζικό λογαριασμό.

Ο Συνεταιρισμός στεγάζεται σε ειδικό χώρο των αποθηκών της Ενώσεως Γεωργικών Συνεταιρισμών Μακρακώμης και διαθέτει ξεχωριστό αποθηκευτικό χώρο για τα αδιάλεχτα φιστίκια, διαλογητήριο με 2 διαλογείς και χώρο διαλεγμένων φιστικιών.

Τέλος ο Συνεταιρισμός διοικείται από πενταμελές Διοικητικό Συμβούλιο που εκλέγεται κάθε 2 χρόνια.

Συμπεράσματα

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί, στην Φθιώτιδα αποτελούν κυρίαρχο μοχλό σταθεροποίησης των αγροτικών περιοχών και περαιτέρω ανάπτυξής τους. Οι συνεταιρισμοί αυτοί καλούνται να ανταποκριθούν στις προκλήσεις, μέσω της εξυγίανσης και ανάπτυξής τους. Στην ουσία αποτελούν εργαλεία άσκησης αγροτικής πολιτικής.

Ο έλεγχος του κόστους εισροών και εφοδίων για την πρωτογενή παραγωγή, η διασφάλιση της δημόσιας υγείας αλλά και η ανασυγκρότηση των παραγωγικών τομέων με διακλαδική μορφή, εξαρτώνται κατά κύριο λόγο από την ανασυγκρότηση των συνεταιριστικών οργανώσεων.

Με τη σημερινή δομή και λειτουργία τους όμως οι αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις είναι δύσκολο να αντιμετωπίσουν τις ολιγοπωλιακές και μονοπωλιακές πρακτικές που εφαρμόζονται στην ελληνική αλλά και διεθνή αγορά. Τούτο στο βαθμό που στους περισσότερους απ' τους συνεταιρισμούς του Νομού Φθιώτιδας δεν επιτυγχάνεται συγκέντρωση προσφοράς, δεν υπάρχει οργανωτική αντίληψη και πρακτική για τη συμμετοχή στην εμπορική αλυσίδα, ενώ είναι σχεδόν ανύπαρκτη η συμβολαιακή γεωργία. Η επέκταση της τελευταίας θα διασφάλιζε την ισορροπία προσφοράς και ζήτησης και θα διαμόρφωνε καταναλωτικά διατροφικά προϊόντα.

Με βάση τις παραπάνω διαπιστώσεις, στόχοι της ανασυγκρότησης των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων της Φθιώτιδας θα μπορούσαν να είναι οι εξής :

- Η εξασφάλιση ουσιαστικής και εθελοντικής συσπείρωσης των παραγωγών στους συνεταιρισμούς και ισότιμη αντιμετώπιση των παραγωγών-μελών του συνεταιρισμού, τήρηση από τους παραγωγούς-μέλη των δεσμεύσεων που θα αποφασίζονται συλλογικά από τις

συνελεύσεις, με παράλληλη επιβράβευση της προσφοράς των μελών που συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων του συνεταιρισμού.

Μια ειδικότερη και λεπτομερέστερη έρευνα θα πρέπει να απαντήσει, πιο συγκεκριμένα, σε ερωτήματα που δεν μπορέσαμε να διερευνήσουμε στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας. Ενδεικτικά αναφέρουμε πως θα πρέπει να εξεταστούν ερωτήματα όπως:

α) Η ισχύουσα δομή και διάρθρωση των συνεταιριστικών οργανώσεων ανταποκρίνεται στις σημερινές προκλήσεις και απαιτήσεις της αγοράς;

β) Η συνέχιση ίδρυσης πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών που συνήθως υπολειτουργούν αποκομμένοι από κάθε μεταποιητική και εμπορική δραστηριότητα, συνάδει με τους προαναφερομένους στόχους

γ) Πόσο λειτουργική έχει αποδειχθεί μέχρι σήμερα η διάκριση μεταξύ πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας (κεντρικής) οργάνωσης με τους υφιστάμενους περιορισμούς όσον αφορά στα μέλη και στις δραστηριότητες της καθεμιάς.

δ) Πρέπει η συνεργασία των μελών με τη συνεταιριστική οργάνωση-επιχείρηση να είναι δεσμευτική για το μέλος όσον αφορά τη χρησιμοποίηση των υπηρεσιών της ή την ανάληψη κάποιας δραστηριότητας σύμφωνα με τις αποφάσεις των οργάνων.

Βιβλιογραφία

- www.paseges.gr
- Αντωνιάδης Α. (1984) Η αγροτική ιδιοκτησία στην Ελλάδα, Θεσσαλονίκη,
- <http://www.naftbiotidas.gr/>
- Γεμελάρης Ι. - Πογχός Γ. (1992) Ο ρόλος της ΑΤΕ στην εποπτεία των γεωργικών, συνεταιρισμών
- Δασκάλου Χ. Γεώργιος(1992) Αστικοί και Γεωργικοί Συνεταιρισμοί, Σύγχρονη Εκδοτική ΑΘΗΝΑ